

PREDMET	ŠT. UR	TEORIJA			PRAKSA
		1.	2.	3.	
IV. ZGODOVINSKA STROKA					
27. Nemško in bavarsko zgodovinsko pravo	180	72	72	36	-
28. Katoliško in evangeličansko cerkveno pravo kot državno pravo	48	48	-	-	-
29. Osnove rimskega prava	12	-	12	-	-
30. Ustavna in upravna zgodovina do 1799	60	-	48	12	-
31. Ustava in upravna zgodovina od 1799 dalje	60	-	48	12	-
32. Bavarska militarna zgodovina in militarna organizacija	12	12	-	-	-
33. Gospodarska in socialna zgodovina srednjega veka	24	12	12	-	-
34. Gospodarska in socialna zgodovina novega veka	36	-	36	-	-
V. ARHIVSKA PRAVNA PRAKSA					
35. Arhivsko pravo	24	24	-	-	-
36. Organizacija uprave in upravni postopek	24	24	-	-	-
37. Pisarniško poslovanje	24	-	24	-	-
38. Upravno pravo	12	12	-	-	-
39. Javno službeno pravo	24	-	24	-	-
40. Gospodarsko in proračunsko poslovanje Svobodne države Bavarske	24	-	24	-	-
41. Uvod v komunalno proračunsko pravo	6	-	-	6	-
42. Predstavitev arhiva v javnosti (razstave, sodelovanje z izobraževalnimi ustanovami)	24	-	24	-	-
43. Redakejska tehnika	12	-	-	12	-
44. Knjižničarstvo	12	-	-	12	-
VI. OBISKI V ARHIVIH IN ŠTUDIJSKA POTOVANJA					
45. Obiski v vseh pomembnih arhivih, knjižnicah in zbirka na področju Münchna	60	-	-	-	60
46. Predavanja povabljenih predavateljev	30	-	-	-	30
47. Študijska potovanja po starih bavarskih čvabskih in frankovskih deželnih gospostvih	28	-	-	-	28

Izpit je sestavljen iz pisnega in ustnega dela. Kandidati imajo točno določene teme, iz katerih dobijo vprašanja pri pisnem delu izpita, ustni pa obsega vse teme, ki so bile v učnem programu. Za ocenjevanje in ponovno opravljanje izpita veljajo enaki pogoji kot za kandidate s višješolsko stopnjo izobrazbe.

Predpis o izobraževanju arhivskih delavcev je pričel veljati dne 1. maja 1965 in je bil dopolnjen dne 1. januarja 1988.

Kot je razvidno iz predmetnika Bavarske arhivske šole v Münchnu, obsega le-ta vsa področja, ki naj bi jih bodoči diplomant ustrezno uporabil pri svojem delu.

Evidentiranje filmskega gradiva v Avstrijskem filmskem arhivu na Dunaju in aktualna problematika varstva slikovnega gradiva v Arhivu Republike Slovenije

Ivan Nemanič

V dneh od 28. maja do 2. junija 1990 sem zaradi evidentiranja arhivskega gradiva v tujih arhivih

obiskal Avstrijski filmski arhiv z nalogo ugotovitve filmov, ki so pomembni za slovensko zgodovino.

Prvi dan obiska sem se udeležil slavnostnega simpozija, ki ga je pripravil Avstrijski filmski arhiv z naslovom *Das Audiovizuelle Gedächtnis* ob 35-letnici svoje ustanovitve. Na simpoziju so poleg avstrijskih filmskih raziskovalcev z referati sodelovali predstavniki iz številnih evropskih držav, med njimi prof. dr. Friedrich Kahlenberg iz Koblenza, direktor Nemškega zveznega arhiva, prof. dr. Karel Friedrich Reimers iz visoke šole za film in televizijo iz Münchna in prof. dr. Vittorio Martinelli, direktor filmskega festivala v Pordenonu. V referatih je bila predstavljena dejavnost Avstrijskega filmskega arhiva v preteklih 35 letih po sklenitvi Avstrijske državne pogodbe 1955. leta. Arhiv je prevzel filmske zbirke SHB-Medienzentrums, Avstrijskega zveznega inštituta za znanost in Avstrijske nacionalne biblioteke. Prof. dr. Kahlenberg je pripravil referat z naslovom *Filmski arhivi v prihodnosti*. Poudaril je pomen investicij v film, kopiranje gorljivih filmov na acetatni trak, zavarovanje in upoštevanje avtorskih pravic. Strokovnjaki v filmskih arhivih naj bi bili strokovno usposobljeni, z visoko izobrazbo. Tehnična opremljenost jim omogoča, da vzdržujejo, ohranijo in predstavijo gradivo, ki zanj skrbijo. Prof. Reimers je govoril o pomenu filmskih arhivov za znanstvene raziskave, o filmu

kot zgodovinskem viru. Tudi prof. Martinelli je predstavil filmske arhive kot osnovo za pisanje zgodovine.

Popoldne so udeleženci na slovesnosti obiskali grad Laxenburg, kjer je bila zvečer projekcija celovečernega filma Sodoma in Gomora iz leta 1922. Prvotna verzija filma, ki je obsegal 4000-5000 m, je izgubljena. Iz ostankov kopije, ki so se ohranili v raznih državah, je Avstrijski filmski arhiv obnovil film, za katerega so značilni posnetki množice.

Sedež Avstrijskega filmskega arhiva je na Dunaju, Raulhensteingasse 5, medtem ko hrani filmsko gradivo v skladiščih pri gradu Laxenburg, približno 30 km z Dunaja. V gradu, kjer so v preteklosti imeli sedež avstrijski cesarji, ima arhiv v dveh nadstropjih razstavljeno fotografsko gradivo, presneto s filmskega gradiva. Za retrospektive ima manjšo kinodvorano. Filmske fotografije izdelujejo v lastnem laboratoriju.

Filmsko skladišče se nahaja v parku poleg gradu. Posebej hranijo acetatne in posebej gorljive filme. V letu 1989 je hranil arhiv 99.628 zvitkov filma za 37.224 naslovov v skupni dolžini 30 milijonov m (Arhiv Republike Slovenije hrani za 1198 naslovov 9605 tehničnih enot v skupni dolžini okrog 600.000 m filma). Večina filmskega gradiva je izdelana na acetatnem traku. Poleg tega pa hrani arhiv 11.778 zvitkov gorljivega filma. Pri tem 6800 zvitkov še ni bilo prekopirano, čeprav poteka kopiranje od leta 1965 dalje. Predvidevajo, da ga bodo zaradi pomanjkanja finančnih sredstev presneli do leta 2000.

Pogoji za hranjenje v skladiščih so prilagojeni standardom FIAF, pri čemer se vrednosti za črno-beli in barvni film ne razlikujeta. S klimatskimi napravami zagotavljajo v skladiščih naslednje pogoje: gorljivi film: temperatura + 6° C, relativna vlaga 50-60%; acetatni črno-beli in barvni film: temperatura + 15° C, relativna vlaga 50-60%.

Skladišče za gorljivi film je predeljeno na manjše celice, ki so opremljene z javljalec požara. Graje ne so tako, da je na manjši površini stena tanjša, kjer bi ob požaru nastala odprtina. Tako bi zavarovali pred uničenjem gradivo v drugih prostorih.

Vse filmsko gradivo v arhivu previjajo in pregledujejo. Pri tem ugotavljajo poškodbe in jih odstranjujejo. Vsi zvitki naj bi bili previti v treh do petih letih. Za preglede in vzdrževanje ima arhiv ustrezno opremo: montažne mize, stroj za suho čiščenje, ki hkrati ugotavlja vse poškodbe na filmskem traku, stroj za kemijsko pranje, projektorje za predvajanje filmov, laboratorij za presnemanje filmov in izdelavo fotografij, druge naprave in pribor, npr. preše za lepljenje itd. Zelo dragocen je stroj za previjanje in čiščenje, ki hkrati ugotavlja vse poškodbe na perforaciji ali zlepkah. Natrgano perforacijo utrdijo z ozkim lepilnim trakom (pri Triglav filmu so poškodovano perforacijo izrezali, s čimer je bil filmski trak pri uporabi izpostavljen nadaljnjim poškodbam). Filmsko gradivo, zlasti filme, na katerih se je nabralo olje in prah, očistijo s kopeljo v raztopini Chlorothena NU CF2. Poleg tega je na ta način mogoče odstraniti s filmskega traku tudi plesen, ki pa je v arhivu zaradi ustreznih pogojev hranjenja ne poznajo.

Sprejem filmskega gradiva. Avstrijski filmski arhiv sprejema filmsko gradivo, ki je v državni lasti. Običajno je prevzem pogojen s tem, da država filme pri snemanju financira. Producent nato izroči arhivu v treh letih izvirno gradivo in po šestih mesecih kopijo (enake pogoje določa Zakon o naravni in kulturni dediščini v Republiki Sloveniji). Poleg tega izročajo arhivu svoje gradivo tudi zasebni ustvarjalci, vendar jih zakonski predpisi k temu ne obvezujejo. V primeru, če ga izročijo arhivu, se z njim dogovorijo o trajnem hranjenju.

Avstrijski filmski arhiv ne skrbi za arhivsko gradivo televizije - ORF, ki ima lasten arhiv in tudi sama skrbi za ohranitev svojega gradiva - v lastni režiji.

Evidenca filmskega gradiva. Ob sprejemu filmov arhiv uredi **seznam filmov**, vanj vpišejo filme po vrstnem redu sprejema. Poleg naslova so v njem vpisane signature in vrste trakov (ustreza seznamu filmov v Arhivu Republike Slovenije, le da ima naš seznam pred vsakim naslovom še zaporedno številko).

Kartoteka filmov s signaturami je urejena po naslovih filmov. V okviru kartoteke hranijo evidenco filmov tujih držav, ki je urejena po abecedi držav.

Posamezni filmi so predstavljeni s popisnim listom s temeljnimi podatki - naslov, leto snemanja, producent, deželca, kjer je bil film posnet, jezik v filmu, zvočni, nemi, vrsta traku (negativ, pozitiv), širina, dolžina, število zvitkov, stanje kopije (traku), vsebina filma in označitev filma glede na pomembnost. Popisni listi so arhivirani po abecedi naslovov filmov, vsak list ima svojo številko. Listi so vloženi v fascikle.

V skladiščih ima arhiv skladiščno knjigo - Lagerbuch, ki kaže uporabo.

Uporaba filmskega gradiva. Arhiv daje filme v uporabo za predvajanje na televiziji, za produkcijo novih filmov, za študij - vendar le v arhivu in le delno za presnetje na kasete. Na kasete presnamejo filme, da jih tehnično zaščitijo. Ob uporabi sklenc arhiv z uporabniki pogodbo o izposoji. V njej določijo: ime uporabnika, namen uporabe, število predvajanj in geografski obseg predvajanja; uporabnik sporoči arhivu dolžino filma, ki ga je uporabil; uporabnik plača arhivu prispevek za dolžino filma, ki ga je prekopiral; uporaba izposojenega (kopiranega) gradiva je dovoljena le podpisniku pogodbe, za vsako neopravičeno uporabo zahteva arhiv plačilo odškodnine.

V pogodbi določijo ceno po ceniku in glede na vrsto uporabe. Pri uporabi upoštevajo avtorske pravice, ki jih plača uporabnik. Po 50 letih, ko avtorske pravice ugasnejo, uporabnik plača prispevek arhivu kot lastniku filma, ki je enak prispevku za avtorske pravice.

Evidentiranje filmov. V kartoteki filmov tujih držav sem ugotovil naslednje filme, ki so pomembni za Jugoslavijo:

1) Bilder aus Bad Veldes, 1922, 35 mm, čb, nemi, 300 m

Film prikazuje Rikljevno zdravilišče na Bledu z okolico. Kopija je posneta na gorljivem traku, rjavo tonirana, rahlo poškodovana in ni ohranjena v celoti. Kopija je podrobno obdelana in prikazuje

naslednje posnetke:

- panoramá Bleda z Rikljevím zdraviliščem, ki je bilo ustanovljeno 1855. leta
- otok s cerkvijo
- pogled z gradu na okolico
- življenje v Rikljevem zdravilišču
- vožnja s čolnom k »zvonovom želja« na blejskem otoku
- letna rezidencá jugoslovanskega kralja
- slike s promenade
- motivi iz Radovne pri Bledu
- motivi iz zdravilišča
- telovadne vaje, obiskovalke kopališča pri kopanju na zraku (z ritmično gimnastiko)
- kopališče na prostem, kopališče z gretjem na premog
- sončenje z višinskim soncem
- razgled na gorovje v skupini Triglava
- 2) Krvava reka (Entscheidung am Fluss)
- 3) Kekec
- Sledi Hrvatski slikopisni tjednik. Vsebinsko posameznih števil navajam le, če so bili posneti in prikazujejo dogodke na Hrvatskem, večinoma v letu 1943.
- 4) Hrvatski slikopisni tjednik št. 63, 307 m
 - letališče v Zagrebu
 - nemški vojni invalidi v Dubrovniku
 - ranjeni otroci na kliniki
 - nemški vojaki, vojaška inšpekcija
- 5) Hrvatski slikopisni tjednik št. 92, 210 m
 - hrvatsko prvenstvo v tenisu
 - bosanska pokrajina pri Sarajevu
 - živalski vrt v Zagrebu
- 6) Hrvatski slikopisni tjednik št. 100, 321 m
 - prikaz nastanka in kopiranja filma - tehnika
- 7) Hrvatski slikopisni tjednik št. 107, 310 m
 - vojna v raznih delih Evrope
- 8) Hrvatski slikopisni tjednik št. 109, 354 m
 - nagovor vojakom
 - odlikovanje nemških vojakov
 - otvoritev razstave nemške obrti
- 9) Hrvatski slikopisni tjednik št. 110, 358 m
 - kmetje in vojaki
 - nemška parada, podelitev odlikovanj
 - ruševine, ki so jih povzročili partizani
 - vojaški transporti
- 10) Hrvatski slikopisni tjednik št. 115, 433 m
 - Zagreb, vojaki
 - obisk tujega državnika v Zagrebu
 - nastop glasbenikov v Zagrebu
 - zimski športi
- 11) Hrvatski slikopisni tjednik št. 116, 100,5 m
 - vojaška parada
- 12) Hrvatski slikopisni tjednik št. 119, 427 m
 - nemške vojaške akcije na vzhodnem bojišču
 - bombardiranje Anglije
- 13) Hrvatski slikopisni tjednik št. 122, 377,5 m
 - japonski vojni ujetniki
 - nogometna tekma
 - nemški vojaki
- 14) Hrvatski slikopisni tjednik št. 126, 377,5 m
 - vojaška inšpekcija mornarice
 - vojaška parada leta 1943, 399 m
- 15) Hrvatski slikopisni tjednik št. 129, 505 m
 - kmetje in vojaki na nekem dvorišču

- vojaška parada

- 16) Hrvatski slikopisni tjednik . . .
- prihod sultana v Bitolo 1911. leta
- slovesnosti ob prihodu
- 17) Straža na Drini, 325 m
 - pokrajina ob Drini, črede ovac, 325 m
 - mlini, žage, oblačno nebo, nevihta, goreče hiše
 - ustaši, boj s partizani
 - nemški vojaki in ustaši, prebivalstvo v vaseh jih pozdravlja
 - različni kraji, kjer so bili boji s partizani
- 18) Artisti brez aplavza, 231 m

Posarji na Tari

V preteklih letih je predstavnik Arhiva Republike Slovenije obiskal poleg Avstrijskega filmskega arhiva še filmske ustanove v tujini, ki hranijo tudi pomembne filme za zgodovino Slovencev, Institut Luce v Rimu in Zvezni nemški arhiv v Koblenzu, jih evidentiral z namenom, da bi filme v prihodnosti prekopirali in prevzeli v svoj arhiv. Vendar pa se v zvezi s tem zastavljajo nekatera med seboj povezana vprašanja, na katera bi moral Arhiv Republike odgovoriti v prihodnjih letih.

Filmski arhivi dajejo v uporabo svoje filmsko gradivo za plačilo, ali pa ga med seboj zamenjujejo. Na ta način pridobivajo filme zlasti arhivi, ki so včlanjeni v FIAF (Fédération internationale des Archives du Film), mednarodno federacijo filmskih arhivov, ki je bila ustanovljena 1938. leta v Parizu z namenom, da pospešuje konservacijo zgodovinskih dokumentarnih in umetniških filmov in olajša zbiranje in izmenjavo filmov med člani ter razvija sodelovanje med njimi. Tudi Arhiv Republike Slovenije bi lažje kopiral evidentirane filme v drugih filmskih arhivih, če bi se včlanil v FIAF. Vendar pa bi moral pred tem izpolniti določene pogoje. Najpomembnejša zahteva za članstvo so ustrezna skladišča za hranjenje filmskega gradiva. Arhiv Republike Slovenije je že v okviru sanacije ob koncu 70-tih let načrtoval gradnjo skladišč za vse filmsko gradivo, ki nastaja v Sloveniji. Pri tem smo upoštevali gradivo vseh slovenskih producentov: Triglav filma, Viba filma, Unikal studia, RTV Ljubljana (ki hrani preko 12 milijonov m arhivskega filmskega gradiva), zasebne snemalec, posnetke snemalcev Filmskih novosti v Beogradu in gradivo, ki se nahaja v tujih arhivih. Vendar pa zaradi gospodarskih razmer nismo mogli uresničiti naših gradbenih načrtov. Toda problem varstva filmskega gradiva v Sloveniji, ki je specifično arhivsko gradivo, posebno zahtevno glede zagotovitve pogojev za ohranitev, čedalje bolj sili v ospredje. Družbene spremembe v zadnjih letih terjajo tudi hitrejšo reševanje problematike varstva slovenskega filmskega gradiva. V perspektivi osamosvajanja slovenske države, ko se odločamo za konfederativno ureditev države, bomo morali poskrbeti za prevzem in shranitev gorljivih filmov, ki jih je Triglav film deponiral pri Jugoslovanski kinoteki v Beogradu. Ker se dogodki na našem političnem prizorišču odvijajo s filmsko naglieo, bomo verjetno gorljive filme zasilno uskladiščili, nato pa nemudoma začeli z gradnjo skladišč.

Drugo pomembno vprašanje, ki pogojuje članstvo v FIAF je notranja organizacija arhiva, obde-

lava filmov, evidenca, tehnična opremljenost in nastavitvev ustreznega števila delavcev v filmskem arhivu.

Arhiv Republike Slovenije tudi v teh pogledih znatno zaostaja za zahtevami. Sedanja organizacija kot odsek za filmsko gradivo ne ustreza in se filmski oddelek arhiva v tej obliki ne bo mogel včlaniti v FIAF. Zaradi tega naj bi v okviru arhiva Republike Slovenije izoblikovali dokaj samostojen filmski arhiv - Slovensko kinoteko po vzoru filmskih arhivov drugih republik - Kinoteka Hrvatske, Kinoteka Makedonije, ki tudi težijo za tem, da bi se članile v FIAF. Preskrbeti bo potrebno opremo za vzdrževanje, čiščenje, za vsa strokovna opravila, ki jih zahteva vzdrževanje filmov. Zlasti zaostajamo pri nabavi opreme za novejša slikovne zapise na video trakovih. Šele z izpolnitvijo temeljnih pogojev za ohranitev filmskega gradiva in s prevzemom vseh

arhivskih filmov, ki jih bomo tudi lahko dajali v uporabo, bomo izoblikovali slovenski filmski arhiv v dobesednem pomenu besede. S tem pa bomo dvignili filmsko arhivistiko na Slovenskem na višji nivo in izpolnili pogoje za sprejem v mednarodne filmske organizacije. Naj pripomnimo, da so televizije v posameznih državah združene v aдекватni strokovni organizaciji FITA, kar predstavlja za film FIFA. Jugoslavijo je v njej predstavljala JRT. Pred nedavnim je obiskal TV dokumentacijo predstavnik FITA, ki je pozitivno ocenil pogoje za varstvo filmskega gradiva in strokovno delo arhiva TV Ljubljana. S tem je TV dokumentacija pravzaprav že izpolnila pogoje za sprejem v mednarodno zvezo televizijskih arhivov.

Ivan Nemanič, vodja odseka za film, Arhiv Republike Slovenije, 61000 Ljubljana, Zvezdarska 1, YU